

AR EBREO

Ar he'mi bi m'empa ya ebreo

Ár T'u Jö bi xikagihü tema
ne ár Dada ga pöhu

1 Jö nze ye ya pengi ba pehna yá
m'ehni mam'et'o, hagatho bi
japabi mi zo ma palehü.

²Ne nuya ngöxapayü xi mense ár
T'u da zokagihü. Gehnü xi zokwabi
gatho ár meti, ne bi 'yent'wa hár
'ye bi hyoka gatho ar mhets'i ne ar
ximhai.

³Gehnü togo ñ'u ár hyats'i ár
nsunda ñhehwitho Jö, ne o hár 'ye da
doxa xoge, hönse da mönga ár mhö
pe'sa ar ts'edi. Gehnü bi xugagihü ma
ts'okihü mi unga ár tese, ne bi hñuxa
hár ñ'ei ar Ndö bi 'bü mhets'i.

⁴Ne bi hñuxa ár nsu ár T'u bi
döta ya enxé. Njap'ütho ár thuhu bi
thu'spabi töpa ár nsu yá thuhu'u.

Ár T'u Jö töpa yá nsu ya enxé

⁵Ngetho tema enxé xi 'ñemba Jö:
Go ma T'u'i,
nupya di ñ'udi go ri Dadagi.
Ne embabi man'agi:
Nuga go ár Dadagi,
ha nö'ö go ma T'u.

⁶Man'agi enö nú'mü ba pehna ár
'bet'o T'u har ximhai:

Gatho yá enxé Jö dá ndöñ'ö.

⁷Ha nú'mü nonga ya enxé enö:
Nuyá enxé japi da ñhö,
ne nuyá 'bego japi da mfagi.

⁸Ne nú'mü nonga ár T'u enö:
Nuna ri ndö, tsi Jö, hiñham'u da
göts'i,
ha nuna ri ts'üt'wi xa n'ar hoga
ts'üt'wi.

⁹Xka mö nö'ö xiñho, ne xka ütsa
nö'ö hingi ho.
Jange bi hñus'a ri nsu togo ri Jö.
Bi gox'a ar nziki johya, gi töta
gatho ri ñ'ohü.

¹⁰Xi 'ñenö n'e:
Nu'ge, tsi Hmu, ga hyoka ar
ximhai hár ndüi,
ne ar mhets'i go xi hyoka ri 'ye.

¹¹Gatho'u ma da göts'i, ha nu'ge
gi 'büi hiñham'u da göxa ri te.
Ne gatho'u ma da thege ngu
n'ar dutu.

¹²Ngu n'ar he ma da m'ats'i ne da
'boni.
Ha nu'ge go get'a'i,
ne nuya ri jeyé hinda ma da
thege.

¹³Ngetho tema enxé xi 'ñemba
njawa:
Hñu ha ma ñ'ei ga huxkwi,

to'mi ga tsiñ'a nuya ri ñ'uni ga
tsep'a ha ri wa.

¹⁴Gatho ya enx̄e yá 'bego Jö, bi
pehni da m̄axa nu'u togo ma da
hñönga ar mpoh̄o.

N'ar döta mpoh̄o

2 Jange xa ma ga umba ma
m̄uih̄u ga oth̄u nö'ö xta oh̄u,
ne hinga m'eh̄u.

²Ngetho nunar mhö bi mönga ya
enx̄e bi me'sa ár ts'edi, ne nu'u togo
himbi ne bi 'yote, bi hñönga ár mfēi.

³Hinda ts̄a ga k'onth̄u 'm̄u, nu'm̄u
hinga suh̄u nunar döta mpoh̄o xi
t'akagih̄u. Gese ar tsi Hmu togo bi
xikagih̄u, ne m'efa bi damajöni nu'u
togo bi 'yode.

⁴Ne gese Jö mi damajöni mi ñ'u
ya döta nt'udi, ya 'befi hingi ts̄a da
'yot'ase ar jö'i, ne bi hyemba ár Hñö
Jö ngu bi ne'ö.

Togo unga ar mpoh̄o

⁵Jö himbi datwa ha yá 'ye ya enx̄e
nunar te xi 'ñep'u ne di nõñhupya.

⁶Bui togo bi damajöni habu enö
njawa:

Teme ar ñ'oh̄o xa gi beni,
wa ar jö'i xa gi honi.

⁷Tx'utho bi 'bedi xka hyekwa ya
enx̄e.

Xa ga umba ar nsunda ne ga
hñu'spa ár nsu,
ne ga 'yent'wa hár 'ye gatho
nö'ö xi hyoka ri 'ye.

⁸Gatho ga pökwa ha yá wa.

Jö togo bi mökwa gatho ha yá wa,
hinte bi zo njap'utho, mödi hinxta
hanthutho xi tho gathoyu.

⁹Ha nupya xta hanth̄u ar Hesu,
nö'ö togo 'ra ya tsi pa bi thuxa hai
ya enx̄e, xi t'umbabi ar nsunda ne

ar nsu, ngetho bi tho ar ugi nú'mu
mi thökwabi ár te. Njap'u xki benga
Jö ar Dada nda unga ár te ne nda
hwëgagih̄u ar mpoh̄o.

¹⁰Gatho te jawa ne jan̄u mhets'i,
go bi hyok'ö ne go o hár 'ye'ö. Bi
beñ'ö nda zixa nzeȳe yá bötsi hár
nsunda, jange bi japi bi tho ya ugi
ár T'u, ne njap'u bi hyokwa ár m'ui
yá Pohote'u.

¹¹Ngetho nu'u togo xi nt'axkwabi
yá te ne nö'ö togo t'axkwabi, n'atho
togo yá meti. Jange hingi ntsa
embabi gehyu yá ku.

¹²Ne enö njawa:

Ma ga xipabi ri mhö ma ku,
Madedda ar mhunts'i ga tut'a ya
thuhu.

¹³Ne man'agi enö:

Nuga ga ñ'emuibí'ö.

Ne enö n'ehe:

Di 'bu'bewa nuya bötsi bi 'raka
Jö.

¹⁴Ngetho nuya bötsi pe'sa ha yá
ndo'yo ar ji ne ar ngo, nö'ö n'ehe
bi m'ui njap'u. Ne nú'mu mi du, bi
hwata togo hö ar ndöte, gehnu ar
ts'ondöhi.

¹⁵Ne njap'u bi umba ar hogam'ui
nu'u togo mi 'bui mi pepa ar ndöte
ngetho mi tsu'u.

¹⁶Nunu himba ehe bi m̄axa ya
enx̄e, ba ehe bi m̄axa yá 'beto ar
Abra.

¹⁷Jange mi mahyoni nda ñhehwi
nuyá ku. Ne bi ndöngamöjö xa pe'sa
ar nhwëki, ne ot'a gatho nö'ö di
'ñepi hár 'befi Jö. Ne bi unse ár te
ngu n'ar m'oñho da gut'wa yá ts'oki
ya meximhai.

¹⁸Ngetho gese'ö bi tho ar ts'ati,
jange pe'sa ar ts'edi da m̄axa nu'u
togo ts'ati.

Ar tsi Hmu Hesu töpa ár nsu ar Moise

3 Jange tsi kuhü, xi t'axk'a'ihü ri m'uihü ne xi ts'oñ'ahü ma gi 'buhü mhets'i, beñhü ar tsi Hmu Hesukristo, ár mpote Jö ne ar döngamöjö togo tsiska ma jamfihü.

²Nunü, ot'a xiñho ngu xi xipabi nö'ö togo xi 'ñets'i, ngu bi 'yot'a ar Moise n'ehe hár nijö Jö.

³Mahyoni di töte ar nsu di t'umba ar tsi Hmu Hesu, m'efa ar Moise. Ngu di töte ar nsu di t'umba n'a di hoka ar ngu, ne m'efa ar nguse.

⁴Ngetho ja togo hoka n'ar ngu, ha Jö bi hyoka gatho.

⁵Majöni ar Moise bi 'yot'a gatho nö'ö xki xipa Jö nda 'yot'a hár nijö, ngu ár 'bego. Gehnü bi damajöni nö'ö ma nda mhönga m'efa.

⁶Ha nunar tsi Hmu Hesukristo, ngu n'ar t'u su xiñho ar ngu. Ne nuju go dar nguhü nu'mü hinga hehü ar ndo'mi, ne ga tsethü ma jamfihü ga to'mhü da göxa xoge.

Ár tsaya yá bötsi Jö

⁷Jange ngu enga ár Hñö Jö:

Nu'mü ar pania gi 'yo'sfü ár mhö Jö,

⁸yo gi kothü ri müihü ngu bi 'yot'a ri palehü nunar pa bi tsot'wa ár müi Jö, ba tsatnü har ot'at'ohö.

⁹Ka gehnü ri palehü bi tsatkagi ne bi hyomgagi'u.

Yon'ate njeýe bi hyandga ma döta nt'udi ndi ot'wabi'u.

¹⁰Jange bi ponka ma kwe gatho nuya jö'i mi 'bü nuya pa'u.

Ne da ensega:

Hingi tsaya te gatho benda ha yá müi,

ne hinxi bötkä ma 'ñu.

¹¹Ngetho xki mbö ma kwe, da et'ase made ma te, hinda ma da yut'a har tsaya di uni.

¹²Tsi kuhü, hyanthü hinte di 'bup'u n'a di pe'sa n'ar ts'omüi hingi ne da ñ'emüi, ne da 'we hár 'ñu Jö togo hö ar te.

¹³Nö'ö gi 'yothü, hñu'mba ár müi ri kuhü n'a ngu n'a hyax'mü, núpya tsä ga eñhü di 'buhü ar pania. Hingi hyehü da me ri müihü gi oxu yá nhemhñö ar ts'oki.

¹⁴Ngetho nu'mü xi t'akagihü ar seki ga 'buhwihü ar tsi Hmu Hesukristo, da njap'u nu'mü honse hinga hehü nunar ñ'emüi da pe'su hár ndui.

¹⁵Núpya tsä gi 'yohü da t'enö: Nu'mü ar pania gi 'yo'sfü ár mhö Jö,

yo gi kot'a ri müihü, ngu bi 'yot'a ri palehü nunar pa bi ntstot'wa ár müi Jö.

¹⁶Togo'u bi 'yotwa ár mhö Jö ne bi tsot'wa ár müi. Hage hinge nu'u ba júka ar Moise har hai Ehipto.

¹⁷Togo xi tsot'wa ár müi yon'ate njeýe. Hage hinge nu'u togo bi 'yot'a ya ts'oki, ne bi go yá ndo'yo ha ya ot'at'ohö.

¹⁸Ne togo bi 'ñet'ase made ár te, bi 'ñembabi'u hinge nda hñönga ar tsaya uñ'ö. Hage himbi xipabi njap'u nu'u togo himbi 'yote.

¹⁹Ne da nuhü himbi yut'u, ngetho himbi ñ'emüi.

4 Jange ma ga tsuñhü nö'ö te di pe'su 'mü. Ngetho mödi di pe'sthü ar ñhöt'i bi 'rakagihü ga kuthü hár tsaya, xi'mü 'ra hingi tsuhü.

²Ngetho nuju ngu'u xi nsikagihu ar hoga mhö. Ha nu'u hinte mañho bi nhwëkwabi, ngetho bi k'at'a yá ñ'emui nu'u togo bi 'yode.

³Ne nuju xta ñ'emuihu, di 'buhu hár tsaya, ngu bi 'ñeñ'ö:

Núm'u mi mbo ma kwe da

'ñet'ase made,

hinge nda yut'u ha ma tsaya.

Mödi ár 'befi Jö bi wadi nú'mu mi jwata ar ximhai.

⁴Ngetho ja n'a xeni har t'ofu habu nonga ar yoto mpa, ne enga njawa:

Bi ntsaya Jö bi wa gatho yá 'befi har yoto mpa.

⁵Ne man'agi habu enö:

Hinda ma da yut'u ha ma tsaya.

⁶Jange k'at'a 'ra da yut'i, ha nu'u togo bi t'umbabi m'et'o ar hoga mhö himbi yut'u ngetho ya me'sku.

⁷Man'agi huxa n'ar pa: ar pania. Ngu bi 'yot'a ar Dabi xki tho nzeze ya jeye, habu enö:

Nu'mu ar pania gi 'yo'sfu ár

mhö Jö,

yo ma gi kot'a ri muihu.

⁸Ngetho nu'mu ar Hosue xi umbahmö ar tsaya, hinxi nomhö man'ar pa 'mu.

⁹Pongda n'ar tsaya 'mu, to'ma yá bötsi Jö.

¹⁰Ngetho nu'u togo xi yut'a hár tsaya, xi hyep'u ár 'befi, ngu Jö xi hyep'u ár meti'ö.

¹¹Ma ga umba ma muihu ga kuthu har tsaya, ne hinto da demba yá ts'o'befi nu'u togo himbi ne bi 'yote.

¹²Ngetho ár mhö Jö te, ne gatho tsä da 'yot'e. Töta ár ñho n'ar ndojwai di hente ár hmi ne ár xutha, ne kut'a ya mbo da hyekwa ár pa ne ár hñö n'ar jö'i. Da zonga ha yá ntokndo'yo ne yá ngöbo, ne

pötwathobi yá mfeni ne teme kwata hár mui.

¹³Hiñ'otho tema xi hyok'ö ne hinda ma da m'u hár nthandi. Gatho te ja handatho, ngu xoxtho ne hingi jo'mi hár da nö'ö togo ma ga datwabihu majöni.

Ar tsi Hmu Hesu ar Döngamöjö

¹⁴Di 'ñehu n'ar döngamöjö togo bi yut'a mhets'i, ar tsi Hmu Hesu ár T'u Jö. Jange ga suhu nunar jamfinu di teñhu.

¹⁵Ngetho hindi 'ñehu n'ar döngamöjö nö'ö hingi ne da meskagihu ar tseti ma ngwent'ihu. Di 'ñehu n'a togo bi ts'ati nguju n'ehe, mödi himbi 'yot'a ar ts'oki.

¹⁶Ma ga kwathu 'mu hár thuxandö unga ar nthekate, hinge ga ntsuhu. Ne ga tsuthwu ár nhwëki, da hwëgagihu ár mfats'i nú'mu di hoñhu.

5 N'ar döngamöjö xi thahna ha ya jö'i, xi t'ets'i da pota da m'a hár nthandi Jö, ne da unga ya m'oñho, ne njap'u da mpumba yá ts'oki ya jö'i.

²Nö'ö tsä da me'spa ar ts'eti nu'u xi m'edi ne hinte pödi, ngetho gese'ö tsä da hyat'a ár mfeni ne da 'yot'a ar ts'oki n'ehe.

³Jange nú'mu poxa ar m'oñho, ot'a njap'u honi da mpumba ma'ra, ne da mpumbase yá ts'oki n'ehe.

⁴Hinga gatho tsä da guse nunar 'befinu xa pe'sa ar nsu, honse nu'mu da zohna Jö ngu bi zohna ar Aron.

⁵Njap'u ar tsi Hmu Hesukristo himbi ñ'exase ngu ar döngamöjö. Bi hñuxa togo bi mönga njawa:

Go ma T'u'i,

ha nupya di ñ'udi go ri Dadagi.

⁶Ne ngu engá man'a xeni n'ehe:
Nu'ge gar döngamöjöö hiñham'u
da göts'i,
ngu bi t'exa ar Melkisedek.

⁷Ar tsi Hmu Hesukristo nú'mu ba
ekwa bi njö'i, xa mi umba ár müi
mi zoni, mi apa nö'ö togo mi pe'sa
ar ts'edi nda ñönga har ndöte. Ne
bi t'umbabi nö'ö mi adi, ngetho
mi pe'sa ar nsu ne mi e'spa ár nsu
togo bi mats'i.

⁸Mödi mar t'umhö, nuya ugi bi
thogi bi uti hanja nda 'yöde.

⁹Ne njap'u bi ñ'u ár ts'edi da
umba n'ar mpohö hiñham'u da
göxa gatho nu'u togo da 'yöte.

¹⁰Ne Jö bi hñuxa ngu ar
döngamöjöö, ngu ar nsu mi pe'sa ar
Melkisedek.

Ar mhö xikagihu hinga hehu ar 'ñu majöni

¹¹Ja nzeye te ga möñhu nunar
mhönu xta noñhu, mödi hingi tsa
ga ut'ahu xoge, ngetho xka kot'a
ri müihu hingi ne gi pöhu nö'ö
t'ut'ahu.

¹²Ngetho nzeye nuya jeye xi thogi,
xi zamhö gi uthu ma'ra. Ha gi
hoñhutho da t'ut'ahu nunár ndui ár
mhö ar tsi Hmu, ngu n'ar lele ne da
t'umbatho ar 'ba, hinga ar ñhuni.

¹³Ne gatho nu'u ngu ya lele tsutho,
hingi pötho tema xiñho ne tema
hingi ho.

¹⁴Ha nu'u togo xi ñöts'i, xi
bötwati ar ñhuni, xi xo yá mfeni,
ne pödi ndana xiñho ne ndana
hingi ho.

6 Jange ga umba ma müihu ga
hoñhu da ñöxa ma ñ'emüihu.
Hinga ñhogamüihutho nunár nt'uti
ar tsi Hmu Hesukristo ndi pöhu nda

nduhu da ñ'emüihu. Hinga penju ga
huxa ma mfenihu nuya nt'uti da
pöhu m'et'o. Nö'ö ga pehu, ga hehu
di thö'thu ga othwu ár ntso'mi,
wa ga thohup'u ya 'befi tsixju har
ndöte, ga thöhu di noñhu ar mpohö
bi e har ñ'emüi Jö.

²Ne nuya nt'utiyu, ar xixthe, ar
thu'spa ár 'ye man'a, ár menga nte
nu'u xi du, ne ar pa da thöxamajöni
habu da t'umba nö'ö di 'ñepi
hiñham'u da göts'i.

³Gehnu ma ga othu nu'mu da
maxkagihu Jö.

⁴Ngetho n'a togo xi m'u har
hyats'i, ne xi za ar nt'uni di 'ñe
mhets'i, ne xi me'spa ár Hñö Jö,

⁵xi zapa ár hoga mhö Jö ne ár
ts'edi nuna te xi 'ñep'u,

⁶nu'mu da dagi, hinda tsa da
njapabi da 'yot'wa ár ntso'mi
man'agi. Ngetho pontho pengi
tsut'wa ár T'u Jö har pont'i, 'betwa
ár tsa njap'u hár nthandi gatho ya
jö'i.

⁷Jangu n'ar hai hingi tsaya honga
ar 'ye, ne umba ya hoga doni nu'u
togo wöhi, hömba ár njöpi Jö.

⁸Ha nunar hai unga ya 'mini
hingi nhe'ö, tx'utho 'bedi da ts'ani,
ne m'efa da ts'öt'i.

⁹Di xi'ahe njanu tsi kuhu, ha di
kaxmbenihe gi to'mhu ya ñho di
ehwi ar mpohö.

¹⁰Ngetho Jö pe'sa n'ar hogamüi,
ne hinda ma da pumhni ri 'befihu,
ne nö'ö ar ñho xka 'yothwu ya gamfi,
ne hinxka hyehu gi othu, njap'u gi
ñ'uhu gi pe'sfu ár mhöte Jö.

¹¹Nuje di nemhöhe, n'a ngu n'a xa
gi umba ri müihu gi 'yothu njap'u
gatho ri tehu, ne hinda k'at'a ri
ndo'mhu.

¹²Hindi nehe gi ndöhñehy. Nö'ö gi 'yothu, temfu yá m'ui nu'u pe'sa ar jamfi ne ar ts'eti hõnga ya ñhöt'i.

¹³Nú'mu Jö bi umba ar ñhöt'i ar Abra, ngetho himi otho man'a togo di döta nda 'ñet'a made, bi 'ñet'ase made ár thuhu.

¹⁴Bi 'ñenö: Majöni xa ma ga jöp'a'i ne ga ja'i gi nxöndi.

¹⁵Ne ar Abra bi me'sa ar ts'eti bi do'mi, jange bi hñõnga ar ñhöt'i.

¹⁶Majöni ya ñ'ohö et'a made n'a di töte ar döta, ne ot'a njap'u hindi njo'o togo da 'ñembi hingi njap'u teme mö. Jange nu'u te et'a made, enga njap'u nö'ö mö.

¹⁷Jö mi ne nda 'yot'wa ár 'ñu xiñho nu'u togo ma nda gohwi ár meti'ö, ngetho hingi pata ár ne te xi mö, jange bi 'ñet'a made ár thuhuse.

¹⁸Jö bi zoju ár ñhöt'i ne ár nt'et'amade. Nuya yohoyu hingi tsä da mpati, ne Jö hingi tsä da mönga n'ar nhemhñö. Njap'u xa hñubgagihy ma muihy ga to'mhy nö'ö xi 'boskagihy nuya xta ehü ga kwathu hár ndo'mi.

¹⁹Numa ndo'mihy toska ma pahü, ñhehwi ngu n'ar bojö xiñhy to'sa n'ar motsa. Nunar ndo'minu foxa mbo mote ar xunidutu habu 'bu ár nsunda Jö.

²⁰Gehnu habu bi yut'a m'et'o ar tsi Hmu Hesukristo, m'efa nga teñhy n'ehe. Njap'u bi t'ets'i ngu ar döngamöjö hiñham'u da göts'i, ngu ar nsu bi me'sa ar Melkisedek.

**Ar 'befi ngu ar döngamöjö
bi me'sa ar Melkisedek**

7 Nunar Melkisedek mar ndö har hai Salem, ne már möjö Jö bi 'bu mhets'i. Bi boni ma ba thö ar

Abra mi pengi xki ma ba hwata ya ndö, ne bi jöpi.

²Ne ar Abra bi umba ár 'ret'a xeni gatho nö'ö mi hö. Nunar thuhu Melkisedek poni da 'ñenö, ar ndö ot'a ar hoga ts'ut'wi. Ne már ndö har hai Salem, ne da 'ñenö, ar ndö unga ar hogam'ui.

³Hindi pöthwü ár dada, ár nönö, yá pale. Hindi pöhy hanja bi m'ui, hanja bi du, njangu ár T'u Jö, gehnu ar möjö hiñham'u da göxa ár nsu.

⁴Beñhy 'mu tengu mar döta ár nsu mi pe'sa nunar Melkisedeknu. Ngetho nuna ma palehy ar Abra, himbi k'ont'i nda umba ár 'ret'a xeni nö'ö xki hñömba ya ndö bi dö'ö.

⁵Majöni nuya xi 'ñe ha yá 'beto ar Lebi, gehyü hõnga ar 'befi ngu ar möjö. Xi m'epabi da hñõnga ár 'ret'a xeni ngu mönga ha ya 'bepate, mödi jot'wa yá ku, ngetho nuyü xpa ponga ha yá bötsi ar Abra n'ehe.

⁶Ha nunar Melkisedek togo hinxpa 'ñe ha yá 'beto ar Lebi, bi hñõnga ár 'ret'a xeni bi umba ar Abra, togo xki hñõnga ar ñhöt'i, ne bi jöpabi.

⁷Ne di pöhy xiñho nö'ö togo töte ár nsu, go unga ar njöpi'ö.

⁸Nuya möjö togo hõnga ar 'ret'a xeni, gehyü ya ñ'ohö the yá te, ha nunar Melkisedek mhö nunu tetho, hinxi du.

⁹Ma ga möñhy nú'mu mi unga ár 'ret'a xeni ar Abra, pontho bi gut'a yá 'beto ar Lebi n'ehe, ha nupya jot'a nu'u xpa ehnu.

¹⁰Ngetho ar Lebi hinxki m'utho. M'efa ba e ha yá 'beto ar Abra togo xki ma ba tsu ar Melkisedek.

¹¹Nu'mu da t'axka yá te ya jö'i ha yá 'befi ya möjö yá 'beto ar Lebi, ne

ha ya 'bepate bi t'unga nuyá pa ya möjöyü, yo'ö ba pēhna Jö man'ar möjö di pe'spa ár nsu ar Melkisedek, ne himi pe'spa ár nsu ar Aron.

¹²Ha nu'mü da 'bata ar möjö, mahyoni da 'bata ya 'bepate n'ehe.

¹³Ne nö'ö togo mhö, n'añ'o yá pale, nuyá mēni hinto bi mpe har nijö.

¹⁴Gatho pödi, nuna ma tsi Hmuhü ba e ha yá 'beto ar Huda, ha nunar Moise hinte bi nōni ha nda nmöjöyü.

¹⁵Ne xa nhekitho, nu'mü da nanga man'ar möjö n'añ'o di pe'spa ár nsu ar Melkisedek, hinxpa e ha yá 'beto ar Aron.

¹⁶Hinxki t'ets'i ngu enga har 'bepate nōnga ar jö'i da zokwa yá 'beto. Ha nupya xi hñōnga togo pe'sa ar te hinda ma da göts'i.

¹⁷Xi ndamajōni nhoñ'ö habü enö:

Nu'ge gar möjö hiñham'u da the ri ts'edi,

gi pe'spa ár nsu ar Melkisedek.

¹⁸Xi thōka nunar 'bet'o 'bepate 'mü, himi pe'sa ar ts'edi, ne himbi tsä bi 'yot'a nö'ö mi mahyoni nda 'yot'e.

¹⁹Ya 'bepate hinto bi umba n'ar hogam'ui, ha nu mi t'unga n'ar 'ra'yo ndo'mi xa töte ár ñho, faxkagihü ga kwathü ga hoñhü Jö.

²⁰Ne Jö bi 'ñet'ase made ár thuhu bi nōñ'ö.

²¹Ngetho majōni nu ma'ra ya möjö bi t'ets'i ne hinto bi t'et'a made. Ha nunü hö, bi 'ñet'a made nu togo bi 'ñets'i, bi 'ñembabi:

Bi 'ñet'a made ár thuhu ar tsi

Dada, ne hinda ma da pata ár ne.

Bi 'ñenö:

Nu'ge gar möjö gi pe'spa ár nsu ar Melkisedek,

hiñham'u da göxa ri ts'edi.

²²Ar tsi Hmu Hesu 'bä made, japi da tho nunar nkohinü xa töte ár ñho.

²³Numa'ra ya möjö bi nja nzeýe, ngetho nda du ne himi tsä nda mpe nzeýe ya pa.

²⁴Ha nunü hiñham'u da göxa ár te, jange pe'sa ar 'befi möjö hiñham'u da thege.

²⁵Jange hyax'mü tsä da poho nu'u n'emüibi'ö ne da e da wat'i da hyonga Jö, ne hingi tsaya apa Jö da max'u.

²⁶Ngetho nunar döngamöjōnū, gehnū ndi hoñhü: Ár m'ui xint'axi, hingi pödi da 'yot'a ar ts'oki, hinx jaxt'a ár m'ui, hingi nthöskwi ya 'yot'ats'oki, ne bi ts'ixa mhets'i ba 'buhwi Jö.

²⁷Nu'mü, hinge mahyoni hyax'mü da unga n'ár m'oñho ne da mpumbabi yá ts'okise, ne m'efa da unga nuyá meti ya jö'i, ngu ot'a nu ma'ra ya döngamöjō. Ngetho nunü, bi unse ár te n'agitho, ne hiñham'u da unga man'agi.

²⁸Ngetho ya 'bepate exa ngu ya döngamöjō ya jö'i hiñ'otho yá ts'edi. Ha nú'mü mi tho ya 'bepate, bi 'ñet'ase made ár thuhu Jö, nda 'ñexa ár T'u xa ja ár ts'edi, hiñham'u da the ár nsu.

Nó'ö 'bä made enga ar 'ra'yo nkohi

8 Gatho nuna xta möñhü, hōnsenu di ne da zo ri mfenihü: Di pe'su nunar döngamöjōnū, togo bi hñuxnū hár ñ'eí ár thuxandö Jö mhets'i.

²Bi mpe habü majōni ar dönganijō xi hyokase Jö, hinge ar meximhai.

³Ngetho gatho ya döngamöjō, xi thuts'i da mōxa ya m'oñho ne ya ñhōt'i. Jange nunu n'ehe mahyoni di pe'sa te da mō'spa Jō.

⁴Nu'mu di 'buhmōwa har ximhai, hendar nmöjōhmō'ō, ngetho jawa ya möjō pōxa ya m'oñho ngu mōnga yá 'bepate ar Moise.

⁵Nu'u pepa nö'ō di hñōts'i ne ar xuditho nu te janu mhets'i. Ngu bi t'uta ar Moise nú'mu ma nda hyokwa ár ngu Jō, ne bi t'embabi: Hyanda xiñho gi hyoka ngu xi t'ut'a'i har t'ohō.

⁶Ha nupya nunar döngamöjōnu di teñhu, xa döta ár 'befi, ngetho 'ba made enga nunar 'ra'yo nkohi. Gehnu xi t'unga mahyegiwi ma'ra ya ñhōt'i xa tōte yá ñho.

⁷Ngetho nu'mu nunar 'bet'o nkohi di pe'shmō ár ts'edi, hinge mi mahyoni nda t'umhō man'a 'mu.

⁸Gese Jō himbi numañho ár 'befi ya me Israel, jange bi zui bi 'ñembabi'u:

Ar tsi Hmu enö: Ma da zo ya pa ga nko'be ya me Israel ne ya me Huda man'ar 'ra'yo nkohi.

⁹Hinge ngu nunar nkohi da nko'be yá pale, nú'mu nda mipa yá 'ye da juka har hai Ehipto. Ngetho nu'u himbi umbyá mui bi 'yot'a nö'ō da nko'be, ne nuga da heka'u, enga njap'u ar tsi Hmu.

¹⁰Nu xta tho nuya pa'u, gehnu ar nkohi ma ga nko'be ya me Israel, enga ar tsi Hmu: Ma ga ot'wa ma 'bepate ha yá mfeni'u, ne ma ga köt'wa ha yá mui. Ma ga 'bui ngu ár Jōgi,

ne ma ga nuga'u ngu ma bötsi.

¹¹Hinto ma da uta ár ñ'ohu, hinto ma da uta ár ku, di embabi: Pödi togo ar tsi Hmu. Ngetho gatho ma da bökagi, di ndu nö'ō tsi t'ulo, ne di göxa nö'ō döta.

¹²Ma ga pumbabi yá ts'oki, hinga ma ga pengi ga bemba nö'ō hingi njap'u bi 'yot'u.

¹³Nu'mu enö n'ar 'ra'yo nkohi, xi gönga nö'ō man'a 'mu. Ha nö'ō enö bi göngi ne bi thege, tx'utho 'bedi da m'edi.

Ar nijō habu mi ndōnga Jō nuwa har ximhai, ne nö'ō bi jap'u mhets'i

9 Ha nunar 'bet'o nkohi, Jō xki xipabi ya jö'i hanja nda ndömbabi har nijō mi 'bukwa har ximhai.

²Ne nunar nijō mi njanu: Har ñut'i habu mi t'embabi Mar Nsunda, ka mi 'buhnu ar mfox'yo, ar mexa ne ya thuhme mi t'e'spabi Jō.

³Ne mote ár ñoho ar döta dutu, mi juta nö'ō man'ár xeni ar nijō mar thuhu Xa Ar Nsunda.

⁴Ka mi 'buhnu n'ar nt'uts'i xki thoka ar k'axt'abojō, ne ar k'axt'a 'bezankohi habu 'be'sa n'ar k'axt'at'eni, mi kö ar ñhuni ba e mhets'i, ár t'o ar Aron bi 'rogi, ne ya nxindo nkohi.

⁵Ne mañō ar 'bezankohi, ka xki thuxnu ya dö'enxe mi ñ'u ár nsunda Jō, mi ko'ma ar k'axt'axithe, habu mi nhōxa ar ji mi punga ya ts'oki. Nuyu hinga ma ga ot'ahu xiñho ar 'ñupya.

⁶Nu xki wadi xki thoka gatho, nu hár ñut'itho ar nijō, hyax'mu mi

kut'a ya möjö mi ot'a yá 'befi mi ndöngajö.

⁷Nu hár ñoxeni ar nijö, hönse ar döngamöjö mi kut'i ne n'agitho ar jeye. Himi tsá nda yut'i nu'mu hinte mi hömpa ár ji ya meti nda unga ngu ar m'oñho. Njap'u nda mpumbabi m'et'o yá ts'oki'ö, ne m'efa yá ts'oki gatho nu ma'ra.

⁸Ne ár Hñö Jö utkagihu njap'u, hinxki t'unda ar seki to gatho nda yut'a habu t'embabi Xa Ar Nsunda, nú'mu hár ñut'i ar nijö hinxki 'beta ár nsu.

⁹Nunu ngu ár xuditho nö'ö di thohupya. Nuya m'oñho ne ya ñhöt'i mi m'o'spa Jö mam'et'o, hinto bi hyokwa yá m'ui nu'u mi ot'a njap'u.

¹⁰Nu'mu nuya 'bet'o mhö xki m'epabi, hönse nda möxa ya ñhuni, te nda ts'i, ne ya nsuki mpe hár ndo'yo ya jö'i, mi tho'mi nda zonga ar pa nda mponga xoge.

¹¹Ha nupya xi zokwa ar tsi Hmu Hesukristo, ár döngamöjö nuya ñho ba ep'u. Bi yut'a har dönga nijö töta ár nsu, hinxi hyoka n'ar jö'i, himbi thoka mahyegiwi ar ximhai.

¹²Ne bi yut'a n'agitho har xeni Xa Ar Nsunda, ne hiñham'u da yut'a man'agi. Himbi hñö'spa ár ji ya t'öxi wa yá ji ya boi, nunár jise bi gut'a n'agitho ya thai ndi tuhu.

¹³Ngetho nu'mu nda nhö'spa ar jö'i yá ji ya t'öxi, yá ji ya boi ne ár 'bospi ya kero, ne nda nsuki nda nt'axka ár te,

¹⁴tema hinda tsá da 'yot'a ár ji ar tsi Hmu Hesukristo, bi datwa Jö hinte xki jaxt'i. Bi máxa ár Hñö Jö 'bu gatho ya pa, bi unga ár te. Ha nunár jinü da xuk'a ri mfenihu, gi

hyehup'u nuya 'befi hinte unga ar te, ne gi pefu Jö togo hö ar te.

¹⁵Jange bi ñu ar 'ra'yo nkohi. Ne nú'mu mi unga ár te, bi mpumbabi yá ts'oki xki 'yot'a mam'et'o nu'u mi 'bu har 'bet'o nkohi. Ne njap'u nuya xki thahni bi t'umba ya ñho xki ñhöt'i hiñham'u da göts'i.

¹⁶Ngetho habu ja n'ar he'mi nkohi, mahyoni m'et'o da du togo tso yá ñho.

¹⁷Nunar nkohinu da ndui da me'sa ár ts'edi xta du nö'ö togo tso yá ñho. Ngetho nu'mu tetho, hinto tsá da hñöni.

¹⁸Nu har 'bet'o nkohi n'ehe, hinge nda tsá nda me'sa ár ts'edi nu'mu hinge nda nhö'ma ar ji.

¹⁹Ngetho ar Moise nu mi wadi bi xipa ya jö'i xoge ya 'bepate, bi gumpa ár ji ya boi ne ár ji ya t'öxi, bi thönsa ar dehe. Ne bi gu ar thengaxi'yo ne ya doni, bi nöxa ha ya t'ofu mi huxa ya 'bepate, ne bi nöxa gatho ya jö'i n'ehe.

²⁰Ne bi ñenö: Gehnu ar ji umba ár ts'edi ar nkohi xi 'bep'ahu Jö gi 'yothu.

²¹Hinge hönseyu, bi nöxya ji ar nijö n'ehe, ne gatho ya nt'eni mpe hár 'befi Jö.

²²Ha ya 'bepate, tx'utho 'bedi da japa da t'axka xoge har ji nhö'mi, ne nu'mu hinda nhö'ma ar ji, hiñ'otho ár mpumbate ya ts'oki.

Ár ndöte ar tsi Hmu

Hesukristo höka ya ts'oki

²³Njap'u 'mu nuya te jawa har ximhai, ñhehwi nuya te janü mhets'i, mi mahyoni nda nsuka ha yá ji ya meti. Ha nu'u gese bi ja mhets'i, mahyoni man'ar m'oñho di töte ár ñho.

²⁴Ngetho ar tsi Hmu Hesukristo himbi yut'a ha n'ar nijö xi hyoka ar meximhai, ñhehwi nö'ö majöni bi 'bu mhets'i. Gesë'ö bi yutnu har nijö mhets'i nda pokagihu hár nthandi Jö.

²⁵Ne hinge xa kut'a ngu nu ma'ra ya döngamöjö, tat'a jeye mi kut'a har xeni Xa Ar Nsunda nda möxa ar ji hingo már metise.

²⁶Nu'mu di njap'u, hangu ya mpengi xi dumhö nu'mu ga pehu hár nduitho ar ximhai. Ne ha ya ngöxapayu, bi ñ'udi bi unse ár te n'agitho, ne hinda mengi da 'yot'a man'agi, ne njap'u bi hñöka ar ts'oki.

²⁷Ne ngu xi thu'spabi ya jö'i, honse n'agi da duyü, ne da thö'spa majöni,

²⁸njap'u ar tsi Hmu Hesukristo n'ehe, n'agitho bi unga ár te, ne njap'u bi hñö'spa yá ts'oki nzeye. Ne ma da ñ'udi ár yo'gi man'agi, da pohö gatho nu'u ndo'mi, hinte di benga ar ts'oki.

10 Nuya 'bepate bi t'unga maham'u, honse ngu ár xudi nuya döta ñho ma nda t'aju m'efa, hinge mi gehyü. Nuya m'oñho tat'a jeye mi ot'a nu'u mi e nda hyonga Jö, hinto bi tsä bi hyokwa ár m'ui.

²Ngetho nu'mu xi hñökwahmö yá ts'okiyü, hinte di tsä'u ha yá müi, ne xi hyehmö da 'yot'a nuya m'oñhoyü.

³Ha nuya m'oñhoyü, honse mi japi da benga yá ts'oki tat'a jeye.

⁴Ngetho nuyá ji ya boi ne yá ji ya t'öxi hingi tsä da hñöka ya ts'oki.

⁵Jange nu mi yut'a har ximhai ar tsi Hmu Hesukristo, bi ñ'enö:

Ya m'oñho ne ya ñhöt'i hinga ne, ha ga 'rakawa n'ar ndo'yo har ximhai.

⁶Nuya m'oñho ts'öt'i ne nuya ñhöt'i thöñ'a'i gi pungya ts'oki, hinga numañho.

⁷Jange da enga:

Ma Jö'i, di 'bukwa xta e ga ot'a nö'ö gi nege, ngu xi nt'ot'a ha ya t'ofu habu ñongagi.

⁸Ngu enga m'et'o: Ya m'oñho ne ya ñhöt'i t'a'i gi pungya ts'oki, hinga ne, ne hinga numañho. (Gathoyü 'botts'e ngu mönga ha ya 'bepate.)

⁹M'efa bi ñ'enö: Ma Jö'i, di 'bukwa xta e ga ot'a nö'ö gi nege. Njap'u bi ñ'enö, bi göxa nö'ö m'et'o, ne bi thuxa man'a 'ra'yo.

¹⁰Xi t'axkagihu, ngetho ar tsi Hmu Hesukristo bi 'yota Jö, bi unga ár te ngu n'ar m'oñho n'agitho, ne hinda ma da tho ár ts'edi.

¹¹Ha nuya möjö hyax'mu pepa Jö, ne unga get'ö ar m'oñho hiñham'u da hñöka ya ts'oki.

¹²Ha nunar tsi Hmu Hesukristo, mi wadi bi unga n'adar m'oñho bi gut'wa yá ts'oki ya meximhai, bi hñuxa hár ñ'ei Jö.

¹³Bi ndü nuya pa'u di njawa, honse to'mi da ts'impa gatho yá ñ'uni da ts'em'a ha yá wa.

¹⁴Ngetho nuna n'adar m'oñhonyü, bi umba n'ar hoga te hinda thege nu'u xi t'axk'ö.

¹⁵Ár Hñö Jö mahyegi damajöni nú'mu bi ñ'enga m'et'o:

¹⁶Nu xta tho nuya payü, gehnu ar nkohi ma ga nko'be, enga ar tsi Hmu:

Ma ga köt'wa ma 'bepate ha yá müi,

ne ga ot'wa ha yá mfeni.

¹⁷Ne bi 'ñenga m'efa:

Hiñham'u ma ga benga yá ts'oki,
ne ga puhni ma ya me'sku.

¹⁸Nu habu xi mpumbabiyu,
hiñ'otho ma'ra ya m'oñho da dukwa
yá ts'oki.

Ma ga umba ma muihu ga hoñhu Jö

¹⁹Jange tsi kuhu, di pe'supya
ar seki ga kuthu har xeni Xa Ar
Nsunda, gehnu bi gut'a nú'mu mi
nö'ma ár ji ar tsi Hmu Hesukristo.

²⁰Ga nehu ar 'ra'yo 'ñu tsixju har
te, bi xogagihu mateda ar döta
xuni dutu bi xoki, gehnu ár ndo'yo.

²¹Ne di 'ñehu hár nijö Jö n'ar
döta döngamöjö xa pe'sa ár nsu.

²²Ma ga kwathu habu 'bu Jö,
hinte di tsuka ma mfenihu, ne di tse
ma jamfihu. Ngetho xi nxugagihu
ma muihu xi thögagihu ya
ts'omfeni, ne xi nsuga ma ndo'yohu
har t'axdehe.

²³Hinge te gatho ga benthü. Ma
ga umba ma muihu ga ñ'uhü nunar
ndo'minu di pe'su, ngetho nu togo
bi ñötkagihu hingi kate.

²⁴Ne n'a ngu n'a ga beñhu ma
ñ'ohu, ga nkañu ga pe'su ar mhöte,
ne ga pehu ya hoga 'befi.

²⁵Yo ma ga hehu ga kwathu ha ya
mhunts'i ngu xi nzönga 'ra. Nö'ö ga
othu, ga humfu ár müi n'a ngu n'a
ma kuhu, ngetho di pöhu 'bap'utho
ar pa da penga ma tsi Hmuhu
Hesukristo.

Nu'u xa nese da nts'oki

²⁶Ngetho nu'u xi bö nö'ö majöni,
ne di nese da 'yot'a ya ts'oki, hinda
ma da 'ot'a man'ar m'oñho da
thökwa yá ts'okiyu.

²⁷Honse to'ma nunar pa xa ñ'utho
da thö'spa majöni, ne ar tsibi
nthüni da dut'a gatho nu'u hingi ne
da 'yota Jö.

²⁸Nu'u togo ts'okwa yá 'bepate
ar Moise, nu'mu yoho wa hñu ya
jö'i da damajöni hö bi 'yot'e, hinda
k'ont'i da tho.

²⁹Tengu ár dötahmö ar mfei
gi beñhu to'ma nö'ö togo hinda
numansubi ár T'u Jö, ne da 'ñenö,
hingi ho ár ji nuna bi japabi bi
t'axki, ne da ntöxkwi ár Hñö Jö xi
nhwëgagihu.

³⁰Di pöhu togo bi 'ñenö: Go di
ko'spaga yá ñöni, go ga umga yá
njut'i, enga njap'u ar tsi Hmu. Ne
man'agi enö: Ar tsi Dada ma da
hñö'spa majöni yá bötsi.

³¹Ñ'utho da zo n'a ha yá 'ye Jö
togo te.

³²Beñhu nuya pa xi thogi, nú'mu
ja ngi jwahu bi 'ra'ahu ár hyats'i
ar tsi Hmu, xa ga tseta ri muihu ga
thohu ya thogi.

³³Mödi ngi thohu ya thogi ne
ya nt'utsa, ga tsethu ya jö'i mi
theñ'ahu, ne njap'u ga thohwihu
mahyegi nu'u ma'ra mi tho ya thogi
n'ehe.

³⁴Ngetho ga hwëju nu'u mi
ku har fadi. Ha nuya ri ñhohu bi
thömp'ahu, ga njohya ga tsethu,
gi to'mhu gi hñöñhu ya ñho xa
nzatho ne hinda thege, bi top'ahunu
mhets'i.

³⁵Jange yo ma gi hyehu gi
ndö'mhu, ngetho bi top'ahu n'ar
döta nthöhö.

³⁶Ngetho mahyoni gi tsethu ya
thogi, ne xki jwahu gi 'yothu nö'ö
ne Jö, gi hñöñhu nö'ö xi ñöt'ahu.

³⁷Enga har T'ofu:

Ga to'mhu da tho man'a tsi tui,
ne ngut'a ma da zo nö'ö da ehe.
³⁸ Ha nö'ö togo 'bu xiñho ha
ma nthandi, ma da m'ui di
ñ'emui,
ha nu'mu da mengi, hinga
numaño.
³⁹ Mödi nuju hinga gekagihu nu'u
di penju ga m'ehu. Nuju di pe'su ar
ñ'emui, ne hinda m'e ma pahui.

Ar ñ'emui

11 Ar ñ'emui gehnu ga pöhu
xiñho ma ga höñhu nö'ö di
to'mhu, ne di ñ'emuihu ga höñhu
nö'ö hindi handathohu.

² Nunar ñ'emuinu bi maxa ma
palehu mi 'bu mam'et'o nda
numaño Jö.

³ Nunar ñ'emuinu faxkagihu ga
pöhu honse bi mönga Jö, ne bi ho
xoge nö'ö di hanthupya. Gathonu
ba e habu himi nhekitho 'mu.

⁴ Nunar ñ'emuinu bi maxa ar Abel
bi unga n'ar m'oñho mi töpa ár ñho
nö'ö bi unga ár jödö Kain. Jange Jö
bi damajöni mar hogajö'i, ngetho
bi hñomba ár m'oñho. Ne mi tho
ya pa, mödi xi du, nhombatho ár
ñ'emui.

⁵ Nunar ñ'emuinu bi maxa ar
Enok bi ts'its'i hinge nda nu ar
ndöte. Ne himbi thini, ngetho bi
zixa Jö. Núm'u hinxki ts'ixtho, Jö
bi damajöni mi numaño.

⁶ Ha nu'u hinte pe'sa ar ñ'emui, Jö
hingi tsä da numaño, ngetho nö'ö
togo ne da hyoni, m'et'o mahyoni
da ñ'emui di 'bui, ne go ma da
umba ár nthöhö togo honi.

⁷ Nunar ñ'emuinu bi maxa ar Noe
bi hyoka ar motsa habu bi k'ont'ö
ne gatho yá mēni, númu mi xipa

Jö nö'ö ma nda thogi, mödi himi
handatho. Nunar jamfinu bi japi
bi nheki yá ts'oki ya meximhai, ha
nö'ö bi t'embabi mi 'bui xiñho hár
nthandi Jö.

⁸ Nunar ñ'emuinu bi maxa ar Abra
nu mi ts'ohni, ba ponga hár hnini
ndi ma ha n'ar hai nda t'umbabi. Bi
'yota Jö mödi himi pödi habu ndi
ma.

⁹ Ar ñ'emui bi mats'i bi m'u ngu
n'ar nzohö har hai xki ñhöt'wabi,
nuyu ma yá hai ma'ra. Mi 'buta
ha ya ngudutu. Bi njap'u ar Isa ne
ar Hakob, nu'u togo bi hñönga ar
ñhöt'i n'ehe.

¹⁰ Ngetho mi to'ma ar hnini xi t'ei
xiñho, gese Jö togo xi beni hanja da
thoki.

¹¹ Nunar ñ'emuinu bi maxa ar
Sara togo himi tsä nda ñ'onte. Bi
hñönga ar ts'edi nda ndathi, ne bi
m'u ár bötsi, mödi xki tho ya jeye
ñ'onte n'ar 'behñö. Ha bi ñ'emui mi
tsä nda 'yot'a togo bi ñöt'wabi.

¹² Bi njap'u n'ehe ar Abra. Pontho
xki du, bi me'sa ngu ár nzeýe ya tso
nuyá 'beto bi dini, ne ngu ar 'bomu
ja har ñönthe hingi tsä da 'bede.

¹³ Bi du mi ñ'emui gatho'u,
mödi himbi hñönga ar ñhöt'i. Bi
hyant'u yap'utho ne mi ñ'emui, mi
zengwatho ne mi damajöni'u ma ya
nzohö ne thota nuwa har ximhai.

¹⁴ Ngetho nu'u mönga njap'u,
nheki xiñho hongar n'ar hai habu da
m'ui.

¹⁵ Nu'mu di bemhö nda penga habu
ba poñ'u, mi tsä nda mengi.

¹⁶ Ha nuyu mi hoñ'u man'a, mi
töte ár nsu bi 'bu mhets'i. Jange Jö
hingi ntsä da 'ñembabi ár Dada'u,
ne xpa hokwa n'ar hnininu.

¹⁷Nunar ñ'emuiñu bi m̄axa ar Abra nú'mu mi ts̄ata Jö. Dama bi netho bi dat̄wa ar Isa nö'ö n'ase ár t'u mi n'ehe, mödi xki hñõnga ya ñhöt'i,

¹⁸nu xki wadi xki t'embabi: Nuya ri 'beto xta ñöt'a'i, ma da bõnga ha yá bötsi ar Isa.

¹⁹Mi ñ'emui pe'sa ar ts'edi Jö da guxa nu'u xi du, ngetho pontho bi du ne bi mengi bi nte man'agi, ne bi mengi bi zits'i.

²⁰Nunar ñ'emuiñu bi m̄axa ar Isa bi xipa ar Hakob ne ar Esau nö'ö ma nda hwëkwa Jö m'efa.

²¹Nunar ñ'emuiñu bi m̄axa ar Hakob nú'mu mi dat̄'i nda du, bi xipa nö'ö ma nda hwëkwa Jö yá bötsi ar Huse, ne bi ndõnga Jö mi njwaxa hár ndõho.

²²Nunar ñ'emuiñu bi m̄axa ar Huse nú'mu mi 'bap'utho ár ndöte, bi 'ñenö ma nda bõnga Ehipto nuya me Israel, ne bi 'bepabi'u nda gükwa yá ndo'yo.

²³Nunar ñ'emuiñu bi m̄axa yá dada ar Moise, bi 'ñö hñu nzönö, ngetho bi hyant'u mar nzatho bötsi, ne himbi zu'u nö'ö xki mönga ar ndö.

²⁴Nunar ñ'emuiñu bi m̄axa ar Moise nú'mu mi ndöta, himbi ne bi t'embabi már t'u ár t'inxu ar ndö me Ehipto.

²⁵Bi hwahna nda mfei mahyegiwi ár hnini Jö, himbi ne bi njohya 'ra ya tsi pa ha yá ñho ar ts'oki.

²⁶Bi hyandi ngu n'ar döta m'ets'i yá nt'utsa ar tsi Hmu Hesukristo, ne himbi nepa yá m'ets'i ya me Ehipto, ngetho xki hñuxa ár da har nthöhö unga Jö.

²⁷Ar ñ'emui bi mats'i ba tsop'u Ehipto, himbi zupa ár kwë ar ndö,

ngetho bi zetwa ár jamfi Jö togo hingi nheki.

²⁸Bi mats'i n'ehe nda du'ma ar baxjwa ne ar nhöxa ji nú'mu nda thohnu togo mi ho ya 'bet'o bötsi, hinte nda japabi'u.

²⁹Ar ñ'emui bi mats'i bi thot'u har Thenga Ñhontho ngu ar 'yoñhai, ha nuya me Ehipto bi tsati nda tho'u n'ehe, ne bi jöt'u xoge.

³⁰Ar ñ'emui bi m̄axte bi yot'a ya jödo mi kot'a ar hnini Heriko, nu mi wadi bi nthet'a yoto mpa.

³¹Nunar ñ'emuiñu bi m̄axa nunar ts'o'behñö már thuhu ar Rahab. Himbi duwi gatho nu ma'ra ya me'sku, ngetho bi umba n'ar hoga tsaya nu'u togo bi ma ba thexa ar hai xki ñhöt'i.

³²Tema man'a ga xi'ahu. Ngetho hinda zükagi ga pet'ahu gatho tema bi tho ar Gedeon, ar Barak, ar Sanson, ar Hefte, ar Dabi, njap'u ar Samuel ne ma'ra yá m'ehni Jö.

³³Nunar ñ'emui bi mats'i bi dö ma'ra ya ndö, bi 'yot'a ar hoga ts'ut'wi, bi zu ya ñhöt'i, ne bi got'wa yá ne ya 'muhu.

³⁴Bi mats'i bi k'ont'a ha ya tsibi xa mi fagi, ne ha ya ndojwai. Bi t'umba ar ts'edi ha yá ngwent'i ne ha ya tuhni, ne bi japi nda 'be ar 'ñu yá ndogu ma'ra ya hai.

³⁵Ra ya 'behñö bi mengi bi hyanda yá mēni xki mengi xki nte man'agi. Ma'ra bi ñhēgi bi m̄fei, himbi ne togo nda ñöni, ne nda mengi nda nte ha n'ar m'ui töte ár nsu.

³⁶Ma'ra bi tho ya nt'utsa ne ya m̄fei. Hinge honse'ö, bi nthöt'a ya bojö ne bi jot'a ha ya fadi.

³⁷Bi ts'oxa ya nk'ahni, bi nju ya nthēgi bi theka made, bi ts'ati.

Ma'ra bi tho ndojwaitho, himi
ñ'otho habu nda m'ui, hagatho mi
'yotho, honse mi hempa yá ximhni
ya deti, ya t'öxi, xa mi hyoya, xa mi
tho ya dumui, mi tho ya mfei.

³⁸Ar ximhai hinge ndi 'ñepabi
nda m'ukwa. Mi 'yo'u ha ya ot'ahai,
ha ya t'ohö, ha ya ñeke ne ya oki ja
ha ya ma'ye.

³⁹Mödi bi numañho Jö yá jamfi,
himbi hyant'u nda tho gatho nö'ö
xki ñhöt'wabi.

⁴⁰Ngetho Jö xki 'yegagihu ma'ra
ya döta njöpi, ne nu'u mahyegi
nguju nda hñonga nunar ñhonu, ne
hinge nda hñonse'u ya njöpi.

**Hinga höju ma dahü xta huxu
har tsi Hmu Hesukristo**

12 Ngetho xa xi gokathogihu
ra nzeye togo xi damajöni
mi pe'sa ar ñ'emui, ma ga hehu 'mu
gatho ma 'benihu, ne ya ts'oki hingi
hegagihu ga 'yohu. Ne ga nixt'ihu
hinga tsayahü ga tsoñhu ár ñöni
nunar 'ñu di teñhu.

²Hinga höju ma dahü xta huxu ar
tsi Hmu Hesukristo, togo bi du'mi
ne bi jwatka ma jamfihu. Himbi
jamasu hangu ma nda tho ya nt'utsa,
mi handar johya ma nda 'ñepa
m'efa, bi netho nda ts'uta har pont'i,
ne bi hñuxa hár ñ'ei ár thuxandö Jö.

³Beñhu nö'ö togo bi me'spa ar
tseti ya ts'okte xa mi utsa, ne njap'u
hinda went'ahu hingi ne gi pefu.

⁴Nu'ahu hinxi zöta ar pa gi uñhu
ri tehu gi ntsawihu ar ts'oki.

⁵Hage xka pumhnihu ya mhö bi
hñup'a ri müihu ngu yá bötsi'ihu Jö,
bi t'eñ'ahu njawa:

Ma tsi bötsi'ihu, yo gi tsamfu ár
njutgu 'ra'ahu ar tsi Hmu,

ne yo gi wenthu nu'mu tsu'ahu'ö.

⁶Ngetho ar tsi Hmu umba ár
mfuki nu'u togo mödi,
ne umba ár mfei gatho nu'u
embabi yá bötsi.

⁷Tsethu ar mfuki 'ra'ahu Jö,
ngetho hant'ahu ngu yá bötsi.
Hinjo'o n'ar bötsi togo ár dada
hingi umba ár mfuki.

⁸Ha nu'mu hingi 'ra'ahu ar mfuki
ngu nu ma'ra, hinyá bötsi'ihu 'mu,
go yá hot'u'ihu.

⁹Nupya ma ga beñhu xta
'ñehuwa ma dadahu har ximhai, mi
febtagihu ne ndi möhu. Yo'ö hinga
othu ár Dada ma hñöhu, ne ga pe'su
ar te.

¹⁰Majöni numa dadahuwa mi
tsukagihu 'ra ya tsi pa, ngu mi beñ'u
mar ñho. Ha Jö febtagihu homga
ma ñhohu, ne ga pe'su n'ar te
xint'axi ngu'ö.

¹¹Majöni hiñ'otho n'ar mfei ga
johya ga hñöhu, gatho tsotkagihu
ma müihu. Ha nu'mu da zo ma
mfenihu, m'efa ga pe'su n'ar
hogamui, ne da tsä ga othu nö'ö
xiñho.

Nu'u togo hep'u ár nhwëki Jö

¹²Jange juxu ri 'yehu xi datho, ne
nuya ri ñöhmuhu xi nzatho.

¹³Ne hyöju n'ar 'ñu njöntho. Njap'u
nuna ri wahu xi wengi hinda k'oxa
ar ndo'yo, da mengi da zo xiñho
man'agi.

¹⁴Umba ri müihu gi 'buhwihu n'ar
hogamui gatho nu ma'ra, ne gi
pe'su n'ar mfeni xint'axi. Ngetho
nu'u hinte pets'i, hinda ma da
hyandwa ár hmi ar tsi Hmu.

¹⁵Ntsuñhu, yo ma da bömp'u n'a
da hyep'u ár nhwëki Jö. Ne da müdi

da zot'a ár mui, ne da 'yot'a nö'ö hingi ho. Ne njap'u da müdi da ts'okwa yá mfeni ma'ra.

¹⁶Yo ma da m'up'u n'a di 'bengwi ya jö'i, wa hindi ne da numansu nö'ö di 'ñe mhets'i. Ngu ar Esau bi thoka nö'ö mi t'embabi mar 'bet'o t'u, bi pati nda t'umba n'a mohi ar ñhuni.

¹⁷Xka pöhu himbi t'ekwabi, mödi m'efa mi nemhö nda hñönga ar njöpi, ne himbi tsá. Bi nö'mahmö yá gida, ha himbi t'umbabi ar sèki.

¹⁸Nu'ahu hinxka kwathu har t'ohö mi tsá ngi thañhu, ngu ya me Israel bi tho mam'et'o, ne ngi hyanthu mi poxa ar tsibi, xa mar m'exui, ne mi ja ar 'yomndöhi.

¹⁹Hinga 'yohu ár ñheti ar k'axt'athuxi, ne hinga 'yohu nunar mhö mi nzote. Nu'u togo bi 'yode bi 'yadi nda ñhe.

²⁰Ngetho himi tsá nda zeta nö'ö mi nsipabi, mi enö: Nu'u togo nda 'ñexa ár wa har t'ohö mödi mar meti, nda tho nk'ahni wa nda nsu'sa n'ar maza.

²¹Xa mar döta ár nsu mi nheki. Gese ar Moise bi 'ñenö: Xa di nhwöt'i di ntsu.

²²Nu'ahu xka kwathu har t'ohö ar thuhu Sion, hár hnini Jö togo te, har Herusalen mhets'i, pontho xka 'buhwihu nu'u ra nzeye ya enxé.

²³Xka kwathu hár mhunts'i nu'u ya hmökabötsi xi thu'spa yá thuhunu mhets'i, ne xka tsuhu Jö togo ot'wa ar ts'ut'wi gatho. Ne xka nthöskwihu ya hogajö'i xi du xi zonga xiñho hár ñöni.

²⁴Xka kwathu xka tsuhu gese ar tsi Hmu Hesukristo, togo 'ñu ar 'ra'yo nkohi. Ne ár ji bi nö'mi xa

döta ar ñho ñ'udi, hingi ñhehwi ár ji ar Abel.

²⁵Jamasuhu yo ma gi fe'sfu ár mhö togo zoju. Ngetho nu'mu himbi k'ont'a nu'u bi me'spa ár mhö togo mi zokwa har ximhai, hanja ga k'onthu nu'mu ga fe'sfu ár mhö Jö bi e mhets'i.

²⁶Nunar mhö bi japi bi nhwöt'a gatho nuwa har ximhai, nupya xi ñötkagihu xi 'ñenö: Hönse man'agi ma ga japa da nhwöt'a henge hönse ar ximhai, xoge mhets'i n'ehe.

²⁷Nú'mu enö, man'agi, ne da 'ñenö ma da hwönga gatho nö'ö tsá da 'ñöni ne xi thoki. Hönse da gohi nu'u hingi tsá da 'ñöni.

²⁸Jange nu'mu xta höñhu n'ar ts'ut'wi hingi tsá da 'ñöni, ma ga umfu njamödi Jö, ne ga pepabihu ngu ne'ö, ga pe'sfu ar ntsu ne ar ntsuni.

²⁹Ngetho ma tsi Dadahu ñhehwi n'ar tsibi tsöt'a xoge.

Njanu da m'ui ya gamfi

13 Yo ma gi hyehu da the ar mhöte di pe'su n'a ngu n'a nuya di nkuhu.

²Yo ma gi hyehu gi umfu ar tsaya ma'ra ha ri nguhu. Ngetho 'ra mödi hinxi bödi, xi umba ar tsaya ya enxé ha yá ngu.

³Beñhu ya 'yofadi, hu ri muihu wande gi owihu mahyegi har fadi. Yo gi pumhnihu nu'u xi mfei, ngetho gi pe'sasehu ri ndo'yohu n'ehe.

⁴Tsuñhu ar nthöti ne suhu dar nt'axi. Ha nu'u 'bengwi nu'u hinxi nthötwi ne nu'u ka yá nthöti, Jö ma da hñö'spa majöni.

⁵Nzöñhu hingi hyöju ar bojö, ñhogamuihu nö'ö gi pe'su. Ngetho

Jö bi 'ñenö: Hinga hek'a'i, hinga pumhni'i.

⁶Jange hinga tu ma muihu ga eñhu:

Ar tsi Hmu go faxkagi, hinga ntsu.

Te da jakaga ar jö'i.

⁷Beñhu ri ma'yohu togo bi xi'ahu ár mhö Jö. Hyanthu tengü bi njöpabi yá m'ui, ne temfu yá jamfi.

⁸Ar tsi Hmu Hesukristo get'ö ngu maham'u, ar pania, ne hiñham'u da mponi.

⁹Yo ma gi ñhehu da ka'ahu ma'ra ya nt'uti hingi o yá 'ñu. Ngetho xiñho gi zeta ri jamfihu hár nhwëki ar tsi Hmu, hinga ha ya ñhuni. Nuyu hinte bi maxa nu'u togo mi jap'u.

¹⁰Di pe'su n'ar m'oxm'oñho habu nuya möjö mi mpe hár nijö Jö mi 'bu maham'u, hingi tsá da hñöka ar m'oñho da zi.

¹¹Nunar döngamöjö mi kut'a har nijö ár ji ya meti nda t'unga ngu ar m'oñho, ne nda thökwa yá ts'oki ya jö'i. Ne nuyá ndo'yo nuya metiyu nda ts'öt'a yap'u habu hinto mi 'bui.

¹²Jange ar tsi Hmu Hesukristo n'ehe, bi tho nthi har hnini, ne njap'u nunár jise bi nö'mi, da hñökwa yá ts'oki ya jö'i.

¹³Ma ga poñhu 'mu ga thöhu nthi, ne ga enthu ma tehu ga thohu nuya ugi ngu bi tho'ö n'ehe.

¹⁴Ngetho hindi pe'suwa n'ar hnini hiñham'u da göts'i. Di hoñhu nö'ö man'a xi 'ñep'u.

¹⁵Nu'mú, ma ga tutwabihu Jö n'ar thuhu ngu n'ar m'oñho, ngetho di 'buhwihu ar tsi Hmu Hesukristo. Ma ga eñhu nunar m'oñhonu,

ponga ha ma nehu mat'wa ár thuhu Jö.

¹⁶Ne ga othu xiñho hinga pumhnihu ga mfaxu n'a ngu n'a, ngetho nuya m'oñhoyu numañho Jö.

¹⁷Yothu ri ma'yohu, yo ma gi thöthu nö'ö xi'ahu. Ngetho nu'u hingi tsaya su'ahu, pödi ma da thö'spa majöni. Jahup'u ne da njohya da 'yot'e, hinga di tu yá mui, ngetho nunu hinte fax'ahu.

¹⁸Yafu Jö da maxkagihe. Di beñhe hinte tsukagihe ma mfenihe, ngetho di nehe ga othe xiñho gatho.

¹⁹Honse m'et'o di xi'ahu gi 'yafu ngut'a da tsá ga map'u man'agi.

Nt'edi ya ku ne mhat'wa Jö

²⁰Jö unga ar hogam'ui, ne bi japi bi mengi bi nte ar tsi Hmu Hesukristo man'agi, nuna ar hoga Ma'yo bi nö'ma ár ji bi du'ma n'ar 'ra'yo nkohi hiñham'u da göts'i.

²¹Gese Jö da max'ahu gi 'yothu ya hoga 'befi ngu ne'ö, ne da mpe ha ri muihu da tsá gi 'yothu nö'ö numañho. Da njap'u ngetho tsix'ahu ar tsi Hmu Hesukristo, togo di 'ñepi da t'umba ar nsunda hiñham'u da göts'i. Dá njap'u.

²²Di a'ahu tsi kuhu, gi hñöñhu nunar mhönu hup'a ri muihu, nuna n'a tsi tui xta ot'ahu.

²³Pöhu, xi nthé ma tsi kuhu Timoteo. Nu'mu ngut'a da thokwa, ga me'be ma ga k'ös'ahe.

²⁴Zengwagihu gatho ri ma'yohu ne gatho ya ku. Peñ'ahu nzenywa nuya ku me Italia.

²⁵Dá hyex'atho'ihu ár nhwëki Jö. Dá njap'u.